

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Concilia Provincialia Mediolanensis Sex

Borromeo, Carlo

Venetiis, 1602

De Sanctæ Eucharistiæ in Ecclesia administratione, ac sumptione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62072](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62072)

Vbi præ inopia aliud non potest, Episcopi iudicio, operculum, & pixis ex auricalco, aut stanno inaurato esse poterit.

Instr. de for. 10 *Vela ad usum sacræ Eucharistiæ, quæ in tabernaculo maiori asseru-
sup. lib. 2 de tur decenter contegend, in Basilica Cathedrali, quattuor in collegiata,
velis pixidis. tria; in Parochiali duo sint.*

Vela Pixidi, aut tabernaculo minori adhibenda, auro, aut argento sint contexta, vel quod magis laudabile esset, aurca, aut argentea, fimbrijs circumquaque ex eadem materia adhibitis. Eiusdem verò mensura cum his velis erunt, quæ calicibus adhibenda præscripsimus, vel maiora, pro pixidis magnitudine.

4. quæ ad Eu- 11 *Idque fiat ex hostijs, non ante viginti dies ad summum confectis.
char. 12 Hostias pro sacræ Eucharistiæ conficienda non laicus homo, nec
4 ibidem. verò fœmina faciat.*

Instr. de for. 13 *Vasculum, quod sacræ hostijs asseruandis paratur, ex operculo con-
supp. li. 2. stans, forma rotunda sit, ex argento, aut saltem ex polito ligno tornatili,
De vasculo i- liave decenti materia, decoroq; item ornatu, & opere confectum: intrin-
quo sacræ ho- secus verò serico panno vestitum, latè pateat uncias quattuor, pluresve,
stie asser. ut hostiæ inde promi commodè possint.*

Alterum item vasculum, minoribus hostijs asseruandis paratur, quod ex eadem materia, eodemq; opere, eodemque ornatu constat; at amplitudine maiore, nempe sex pluriumve unciarum per diametrum ducta, ut pro ratione loci, plures hostias capere queat.

1. quæ pert. 14 *Ante ipsam semper lampas accensa colluceat.
ad Sacr. sacro 15 Cùm nimbi, procelle, turbines, aut grandines impendent, ne Sa-
san. Euch. cerdos ad tempestatis procellam arcendam vasculum adhibeat, in quo
3. de iis, quæ sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asseruatur: sed tabernaculi,
21 Sacr. eu- ubi illud in altare reconditur, patefaciat licet: tumq; in eius conspectu
char. pert. litanias, aliasque religioſas preces, eius rei causa institutas, piè, san-
ctèque pronunciet.*

De sanctæ Eucharistiæ in ecclesia administratione, ac sumptione.

S V M M A R I V M.

- 1 *Eucharistiæ quilibet Paschæ tempore sumat.*
- 2 *A proprio parcho. s. 9.*
- 3 *Ob idq; infirmo etiam, eo tempore ab eodem deferenda.*
- 4 *Quibus eo tempore ministranda à parcho: quidque ulterius ab eo præstandum.*

Vel

- 5 Vel alio sacerdote ob multitudine communicantium.
- 6 Non communicantium nomina ad Episcopum, & quando deferenda
- 7 Episcopus vero, ut in eos animadvertat.
- 8 Interdictum, & denunciatio non communicantium.
- 9 Extra parochiam, diocesimve qui communicarit, quod testimonium afferat.
- 10 Vbi non communicarit, communionem, sumere cogatur.
Illi non ministratur, qui confessus fuerit confessario non approbato.
- 11 Qui non admitrendi ad communionem.
- 12 Eucharistiam sumentes, quo habitu esse debent.
- 13 Raro sumentes diligentius admonendi.
- 14 De eius vi, & ratione adolescentes à paroco instruendi.
- 15 Ea sumpta, vinum calice consecrato non præbendum populo.
- 16 Maribus separatim à feminis ministranda.
- 17 Ecclesiasticis tamen primò hominibus superpelliceo indutis, deinde laicis ipsis, scilicet maribus prius, postea feminis.
- 18 Ecclesiasticis in choro; populo autem extra ministranda.
- 19 Et intra Missarum solennia.
- 20 Alio etiam tempore, & quando.
- 21 Extra Missarum solennia quibus vestibus utendum à sacerdote illam ministraturo.
- 22 Pluviali episcopus ministraturus utatur.
- 23 Sacerdos ministraturus, quid dicat.
- 24 Instructio ad illam religiosè percipiendam.
- 25 Cum ea ministratur, efficax sermo habendus: dieque dominico præcedenti.
- 26 Quæ antiphona, quique psalmi canendi illius administrationis tpe.
- 27 Communionis causa elemosina non queritanda.
- 28 Hortandus populus à paroco ad confessionem, & communionem frequentandam.
- 29 Idem præstandum à concionatoribus.
- 30 Dissuadens concionator communionem frequentanda, prædicatione, sermoneq; interdicens.
- 31 Qui raro communicant, quibus diebus saltem ad communionem inducendi.
- 32 Feria v. in Cena Domini, qui in Cathedrali, & collegiatis communicent.
- 33 Clericis, diaconis, subdiaconis, & alijs clericis, quando sumenda.
- 34 Sumpcionis fides exhibenda.
- 35 Cum in Missa sus tollitur nemini standum.

Primus, que
pert. ad Sacr.
sanctis. Eu-
charist.

1

Nemo Pasche tempore Eucharistia sumptio-
nem vlla de causa differat.

2

Pasche tempore, a suo cuique parochio pro-
prio sanctam Eucharistiam ministrari Eccle-
siae institutum, ac praecipuum est.

3

Quamobrem is, si quem parochialem habet,
qui ex morbo laborans, aliave necessitate vere

Secundum, que
ad sanctis. Eu-
charist. Sacra-
ment. pert.

impeditus non potest sacro Pasche tempore ad Ecclesiam conuenire,
vbi sanctissimam communionem cum caeteris fidelibus percipiat, ad
illum, etiam si paucis ante diebus perceperit, ipse illo Paschali tempo-
re de more deferat.

Secundus tit. 1.
decr. 12.

4

Parochi Pasche tempore, sanctissimae Eucharistiae Sacramentum
ijs tantum ministrent, qui non modo tunc in parochiae suae finibus ha-
bitant: verum etiam maiorem anni partem, aut sex saltem menses in ea
habitarint, nisi sint, qui paucioribus ante diebus, mensibusve illuc ha-
bitatum venerint eo animo, vt in ea domicilium habeant, nisi item,
qui ab Episcopo, proprio Parochio facultatem scripto concessam,
exhibuerint alio loco communicandi, tum praeterea, nisi peregrini sint,
& aduenae homines; idque in parochia aliqua diocesis: quod si in vr-
be, tum in Cathedrali Ecclesia Eucharistiae Sacramentum percipiat.
Horum autem peregrinorum, & aduenarum, Eucharistiae Sacramen-
tum percipientium, nomina, cognomina, originis, seu domicilij locus,
uno in libro fideliter asseruando a Parochio, ante omnia adnotentur.
Quare singulis diebus, cum in Pascha Resurrectionis Domini nostri
Iesu Christi Sacramentum Eucharistiae administrant, antequam il-
lud cuiquam praebent, ad populum conuersi denuncient, vt si quis eo-
rum, qui adsunt, Parochiae suae incolae non est, ad suam quisque paro-
chiale ecclesiam abeat, ubi, quemadmodum canonum sanctionibus
iustum est, eo tempore sacram Eucharistiam sumat.

Ibidem.

Parochi vero urbani admoneant, atque hortentur crebro eos, qui rus-
ite sepius solent, vt festis diebus illis solemmibus, nempe die Natali Do-
mini, in Quadragesima, & hebdomada sancta potissimum, Pascha
tempore, Ascensionis Domini die, in celebritate corporis Domini, in
die Pentecostes, ruri non habitent, sed in vrbe, atque in frequentiori-
bus oppidis, vbi a ru-licatione feriat, sacris, & diuinis officiis inter-
sint, de verbo Dei conciones audiant, caeteraque Christianae pietatis mu-
nera praestent, quae ab vnoquoque christiano homine debita, solennes,
& statim illi dies maxime requirunt.

4 que ad san-
ctis. Euchar.
Sacram. pert.

Vt, & quod sacrorum canonum iure statutum est, fertur, & paro-
chi certam rationem inire eorum possint, qui cura suae commissi, sacra
communionem in Pascha Resurrectionis Domini sumserint, in eo
tempore,

tempore, etiam in Ecclesia Cathedrali, ijs, qui intra alterius parochie fines in vrbe, aut in diocesi habitant, sanctissimum Eucharistie Sacramentum ministratur, nisi aliqui sint, quibus iusta de causa Episcopus, aut proprius eius parochus, facultatem, scripto exaratum, nominatim dederit.

Peregrinis autem, aduenisve hominibus ex secundi Concilij Provincialis prescripto, praeberi, ministrative liceat.

Episcopus de vita, & moribus mendicorum vagantium, diligenter inquirat, initaq; aliqua ratione curet omnino, vt sacro Pascha tempore illi communicent.

Laici famuli quicumque regularium monasterijs operam nauant; tamen in illis ecclesia parochiali sacram Communionem sumant.

5 Parochus ijs omnibus, qui intra ecclesiae suae fines habitant, in Pascha sacram Eucharistiam ipse, non sacerdos alius prebeat: nisi ob frequentem multitudinem, necesse sit alterum etiam sacerdotem adhibere.

6 Qui prescripto tempore non communicarint, eorum nomina parochus ad Episcopum, ad sex dies post octauam Pasche, scripto deferat, expositis etiam causis, quas extra confessionem cognouerit, alioqui penas det Episcopi arbitrato.

7 In eos vero oes Episcopus censuris, & alijs penis acriter animaduertat, ijs exceptis, qui eiusdem parochi consilio iusta de causa summptionem in aliud tempus produxerint.

8 Qui Pasche tempore Eucharistie Sacramentum non sumpserint, si postquam ter, aut vnica monitione, que vna pro tribus satis sit, etiam generatim moniti, in contumacia perseuerauerint, iubeat Episcopus eos ipsos ecclesie ingressu, & ecclesiastica sepultura interdictos in propria parochiali Ecclesia denunciari, tum eorum nomina descripta ad cathedralis, & parochialis Ecclesie valuas affigi: si vero in contumacia perseuerauerint, in eos praeterea, prout iuris est, animaduertat.

9 Huic decreto ne fraus fieri possit, statuimus, vt si quis ex necessitate, uel alia iusta causa, ab Episcopo, vel proprio parochio, comprobanda, extra parochiam suam dicto tempore Eucharistiam sumpserit, parochio suo de eo fidem faciat; sin minus, in eum agatur, ac si non communicasset.

10 Quicumque in Pascha ab diocesi abfuerit, is reuersus se eo tempore sacram Communionem sumpsisse, testatum faciat scripto sacerdotis, a quo sumpserit. Quod testimonij scriptum manu, vel sigillo ordinarij, aut eius, cui id cure dedit, munitum sit: alioquin, ut Ecclesie precepto pareat, confessus in propria parochiali Ecclesia, sacra Eucharistiam suscipiat. Quod nisi fecerit, prout iuris est, pena afficiatur.

2. tit. 1. de cre. 14.

5. que ad sanctis Euchar. Sacram. pert. Sess. 25. c. 14. de reg.

3 de ijs, que ad Sacram. Euchar. pert. 1. que perti. ad Sacram. sanct. Euch.

2. tit. 1. de cre. 13.

1. vbi supra.

3. de ijs, que ad Sacram. Euch. pert.

1. de eod.

11 Publici concubinarij, ſceneratores, ac blaſphemi, & alij eiufmodi facinoroſi homines, ſemel ad penitētiā, & Communionem admiſſi, ſi poſtea eos in eodem luto peccatorum herere cognitum fuerit, amplius ad ſacram communionem ne recipiantur, niſi poſtea eos vitam, & mores re ipſa emendaſſe, parochi perſpexerint.

12 Qui ſumunt, vt ad Deum talitē tempore accedentes decet, demillo habitu, & humili uestitu, penitentiā, & animi ſubmiſſionem preſe ferant.

13 Sacerdos ſanctiſſimam Eucharistiā ijs, qui raro ſumunt, non prius miniſtret, quā eos diligentius admonuerit, quanta reuerentia, & humilitate ad tremendum illud Sacramentum accedere debeant, quantaque illis ſupplicia ſint parata, qui indignè ſuſcipiunt.

14 Adoleſcentibus, qui tūc primum Eucharistiā ſumere uoluerint, parochus non præbeat, niſi eos ante aliquot dies examinauerit, & de vi, & ratione Sacramenti diligenter inſtruxerit.

15 Populo, poſtquam Eucharistiā ſumpſerit, vinum calice conſecrato, vel alio uafe, quod ad ſacri calicis formam factum ſit, ne præbeat.

16 Eucharistiæ Sacramentum, ubi pro Eccleſiarum amplitudine commodè fieri poterit, maribus ſeorſum à ſceminis miniſtretur.

17 Is ordo præterea adhibeatur, vt primo eccleſiaſticis hominibus ſu perpelliceo indutis, ſi verò Sacerdos quis eſt, ſtola etiam, quæ ſignum Crucis, ad antiqui canonis præſcriptū, in pectore exhibeat: deinde laicis maribus, tum ſceminis ſacra communio miniſtreur, loco diſtincto, vt in Concilio Prouinciali quarto cautum eſt, eaq; ratione diſpoſitis, vt altari maioriter gane uertant.

18 Quod & Toletano quarto, & Braccarenſi primo Concilijs ſanctum eſt, id de ſacra communione miniſtranda religioſè ſeruetur, vt diaconis ſcilicet, & clericis ad altare, aut in choro illa præbeat; populo autem, loco à choro, altariue aliquanto remotiori.

19 Hoc inſtitutum, quod antiquiſſimi ritus eſt, Sacerdos religioſè ſeruet, vt intra Miſſarum ſolennia, poſtquam ſcilicet ſanguinem ipſe ſumpſerit, fidelibus, ſacram communionem ſumpturis, miniſtre.

20 Nec verò tamen illam miniſtrare ueritum ſit, ſi quando occaſio tu lerit, vt quis alio tempore, quā in Miſſa, ſumpturus ſit.

21 Cū autem peracto Miſſæ ſacrificio, ſtati eam miniſtrat, uestibus Sacerdotalibus, quibus in Miſſæ uſus eſt, induus miniſtre, calicula tantum depoſita, & manipulo item. Si verò non ſtatim, ſed alio poſt tempore, quā in Miſſæ ſacrificio, tunc ſuperpelliceo, ſtolaque alba, & ubi ritus Ambroſianus eſt, rubra utatur.

22 Verū pluuiali Episcopos induus ſit, quando illam non in Miſſæ

5. que ad ſan
ctis. Euchar.
Sacram. perc.

4. vt ſuprà.

5. vt ſuprà.

Missæ sacrificio ministrabit.

23 Sacerdos, illam ministraturus, antequam præbeat, unicuique; cui ministrabit, sigillatim illa verba pronunciet. Corpus Domini N. Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam: & qui suscepturus est, prius respondeat. Amen.

Id quod antiquissimi institutum est, nec sine mysterij significatione fieri, sanctissimus Pater, & Ecclesiæ Catholicæ Doctor, Ambrosius scribit.

24 Populus autem ad tabellæ instructionis, quæ propterea iussu nostro edetur, præscriptum doceatur, quæ ratione sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum religiosè, decoreque percipiat; ne quid accidat, quod illius augustæ diuinitati, ac sanctitati non conueniat.

25 Cùm frequenti populo sanctissima Eucharistia administratur, licet eius vis, atque virtus explicetur, non facillè tamen tota huius generis explicatio, sermoque percipi, auditive ab omnibus potest: nec præterea omnes administrationis initio interesse solent; id propterea magnopere Episcopus curet, ut, vel per se, vel per parochum, vel per alium, in adhortandi munere exercitatum, ac probatum, etiam inter communicandum, verborum pondere, & sententiarum, quasi iaculis, & opportuna aliqua, & crebra, breuique cohortatione, populus collectus, cùm ad frequentem sanctissimi Sacramenti sumendi usum excitetur tum etiam commonefiat, quàm periculosum, exitiosumque sit ad sacram diuini illius cibi mensam indignè accedere: ac rursus quàm valde admodum in omnes partes vile, ac fructuosum pabulo illo celesti salutariter, ac frequenter uti.

Hocque ipsum omne, die festo, frequentem populi communionem proximè præcedente, aliquando longiori, publica que concione omnino præstetur.

26 Cùm sacra Communio diebus, præsertim solennioribus, aut frequentiori fidelium multitudini ministratur, ex veteri instituto antiphona, Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum, & psalmus. Benedixisti Domine; & psalmus item, Dominus regit me, &c. & alia in rituali libro præscripta, aut alias ab Episcopo præscribenda, à clero canantur, cùm id per illius frequentiam fieri potest.

27 Ne occasione sacre Communionis, etiam in Pascha ministretur, vel ministranda, elemosyna, pellicula, aut vasculo exposito, vltro vel alio modo, directè, aut indirectè, quaeratur.

28 Parochi crebris cohortationibus in id maxime incumbant, ut populus sibi commissus, ad Confessionem, & Communionem frequen-

4. vt suprâ.

Conc. Trid. Sess. 13. c. 6.

1. de ijs, quæ ad Sacramentorum administrationem pertinet.

ter, præcipue autem in Natiuitatis Domini, & Pentecostes, ac alijs so-
lennitatibus accedat.

3. de ijs, quæ ad Sac. Euc. pert.
Ses. 22. ca. 6. 29 Ad saluberrimum illum sacre Eucharistiæ frequenter sumende
vsum parochi, vt primo Prouinciali Concilio iustum est, & conciona-
tores item, quàm sepius populum cohortentur, nascens Ecclesiæ
institus, atque exemplis, & grauissimorum Patrum vocibus, & vber-
rima hoc ipso de genere Catechismi Romani doctrina, & sententia,
denique Tridentinæ Synodi, quæ optaret quidem fideles in singu-
lis Missis, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucha-
ristiæ perceptione communicare.

Ses. 5. c. 2. j

30 Quod si quis concionator, etiam regularis aliquid contra directè
indirectè dixerit, aut concionatus sit, Episcopus in cuius vrbe, dic-
cesive hoc ille admiserit, ei, tamquam scandalum disseminanti, Tri-
dentini eiusdem Synodi auctoritate, interdicit prædicatione vberbi
Dei. Ad cuius prædicationis munus ne idem restituatur, nisi primùm
eiusdem Episcopi iudicio satisfecerit eo ipso loco, vbi ea in re scanda-
lum, & offensionem præbuerit.

Idem pro ratione culpe corripiantur, corriganturque, & satisfacere
quoque compellantur quicumque uel sermonem habenda, uel collo-
quendo hoc in genere offenderint.

4. vt supra.

31 Parochus autem, cum ad eam frequentissimum Sacramentorum
vsum parochiæ suæ fideles cohortetur, vt Prouinciali tertio Cõcilio san-
ciimus: tum crebris monitis illud, quod Siluerius Pontif. Max. sta-
tuit, in consuetudinem renouare studeat, ut, qui sepius non communi-
cant, singulis saltem Dominicis diebus in Quadragesima Corpus Do-
mini sumant, ac præterea diebus Dominicis Aduentus.

3. de ijs, quæ ad diu. offic. pert.

32 Feria quinta in Cœna Domini, singuli, qui in Cathedrali, Colle-
giatave ecclesia, uel dignitatem, uel canonicatum obtinēt, etiam qui sa-
cerdotalis ordinis sunt, & reliqui item singuli eiusdem Ecclesiæ cle-
rici, Corpus Domini in soleenni Missæ sacro, quod illo die in ea Ec-
clesia fiet, sumant. Id quæ nisi ex ijs aliqui sint, qui eo ipso die debi-
tū Missæ sacri faciendi munus alio loco prestaturi sunt.

1. de frequēt. diu. Sacr.

33 Ceteris etiam clericis, vt singulis mensibus, diaconi quidem &
subdiaconi bis saltem, qui verò in minoribus ordinibus, aut etiam cle-
rici tantum sunt, semel sacram Eucharistiam sumant. Qui sine neces-
saria causa, id facere omiserint, parochus eos sui officij admoneat, &
nisi paruerint, ad Episcopum deferat.

8. ti. 2. dec. 26

Ses. 23. c. 11. & 14.

Diaconi, subdiaconi, & reliqui clerici inferioris ordinis confessio-
nem, & communionem frequentent, vt superiori Synodo Prouincia-
li præscriptum eis est. Confiteantur autem ijs tantum sacerdotibus,
quos ad audiendas eorum confessiones idoneos Episcopus, & in vrbe,
& diocesi

& dicecisi comprobabit: dummodo talis sit numerus eiusmodi sacerdotum, ut confiteri uolentes delectum habeant inter illos. Sacre uero Eucharistię Communionem in propria parochia, uel in alia ecclesia, quam Episcopus statuere, diebus festis percipient, idque in Missa solemniori, si modo eo loco, eoq; die celebrabitur.

34 Illius autem rei fidem, tertio quoque mense, Episcopo exhibebunt.

35 Auersus ab Eucharistię Sacramento irreuerenter sedere, aut cum in Missa sustollitur, stare, nemo audeat.

1. de ecclesiis & earum cultu.

De uasis, instrumentisq; ad sacre Eucharistię in ecclesia administrandę usum, cum eorundem formis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Scamna oblonga in Cathedrali, collegiata, & parochiali quot. Cuiusque forma. 2.
- 3 Mappa longiores ad scamna sternenda, in Cathedrali, collegiata, & parochiali ecclesia, quot, qualesque. 4.
- 5 Mappule breuiores, & quot eiusmodi. 6.
- 7 Vasa pro purificatione populi quot, cum illorum forma. 8.
- 9 Vasa hæc ad alium usum non adhibenda.
- 10 Vasa uinaria pro uino purificationis, quot, & qualia. 11.
- 12 Pixides quot, & quales. De uasis ad sacram Eucharistiã egrotis deferendam, nu. 1. Et de custodia Sanctę Eucharisti.

1 Inst. supell. eccl. Basil. Cath. eccl. colleg. & paroc. ii. 2. de supell. que ad cultu, & adm. sacre Euch. & c. v. sui est.

2 Inst. de for. supell. lib. 2. De scabellis oblongis.

3 Instr. supp. eccl. Basil. Cath. eccl. colleg. & paroc. De supell. q. ad cultu, & c.

4 Inst. de for. sup. libro 2. De Mappis ad usum sacre Commun.

5 Instru. sup. eccl. libro 2. Bas. cath. col. le. & Par. ecc. Quæ ad cultum, & c.

1 *SCAMNA* oblonga in Basilica Cathedrali ad apparatus communionis populi, sex, pluraue, prout est eius frequentia.

2 Scabella oblonga, quæ usui sacre Communionis in ecclesia prebenda, sunt, altitudine consistunt cubitorum circiter duorum, latitudine uinciarum sexdecim; sint condecenter dolata.

3 Mappa ad apparatus communionis, ministrandę in Basilica Cathedrali decem, plures, pauciores uero pro populi ratione in collegiatas pluraue parochiali quattuor, pluraue.

4 Mappa, quibus scabella oblonga, ad sacre communionis, in ecclesia ministrandę, usum parata, sternuntur, late sint, non minus cubitis duobus: longe uero, ut est scabellorum longitudo.

5 Mappule breuiores, subter sanctissimam Eucharistiã sustinendę in ecclesia, aut egrotis ministratur in Cathedrali quinque, in Collegiata

